۱. ارزیابی تمدن جدید با معیارهای اسلامی، چه فوایدی دارد؟

درس دهم

تمدن جدید و مسئولیت ما

در درس قبل گزارش کوتاهی از تمدن اسلامی داده شد و با مراجعه به معیارهایی که از قرآن و سیره آموخته بودیم، به ارزیابی این تمدن و کشف دلایل پیشرفت و سپس افول آن پرداختیم. در این درس، بر تمدن جدید مروری می‌کنیم تا این تمدن را با معیارهای الهی ارزیابی کنیم. با این ارزیابی می‌توانیم به نقاط قوت و ضعف این تمدن بیشتر پی ببریم و نحوهٔ زندگی در آن را بهتر شناسایی کنیم و مسئولیت خود را در مواجهه با آن بدانیم.[۱]

۲. سه تمدن بزرگ اروپا را نام برده و هر کدام را توضیح دهید؟

۳. تمدن جدید اروپا چه ویژگی هایی دارد؟

۴. آشنایی با نقاط ضعف و قوت تمدن جدید اروپا چه فوایدی دارد؟

اروپا تاکنون حداقل شاهد سه تمدّن بزرگ بوده است :

۲ (تمدن اوّل قبل از میلاد حضرت مسیح علیه‌السلام، در قرن‌های ششم تا چهارم قبل از میلاد، در یونان باستان شکل گرفت و در روم باستان ادامه یافت.

تمدن دوم، در قرن چهارم میلادی با گسترش مسیحیت در اروپا و آغاز حاکمیت کلیسا بر زندگی سیاسی و اجتماعی مردم آغاز شد و تا قرن‌های پانزدهم و شانزدهم ادامه یافت.

تمدن سوم با افول قدرت کلیسا در همین قرن‌ها شروع شد و همچنان ادامه دارد.) ۲

۳ (تمدن جدید که تقریباً تمامی جوامع جهان امروز را تحت‌تأثیر خود قرار داده است و آثار آن در عرصه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و... به‌خوبی نمایان است، مانند هر تمدن دیگری، دارای نقاط قوت و ضعف است.) ۳ آشنا شدن با این نقاط قوت و ضعف از دو جهت برای ما مطلوب است :

۴ (اول آنکه ما مسلمانان مانند سایر ملت‌ها، با این تمدن ارتباط مستقیم داریم، بنابراین، هم تحت‌تأثیر آن قرار می‌گیریم و هم می‌توانیم بر آن اثر بگذاریم؛ هر قدر آگاهی و هوشیاری ما بیشتر باشد، قدرت تأثیرگذاری ما بیشتر خواهد بود.

دوم آنکه بررسی ضعف‌ها و قوت‌های این تمدن در عرصه‌های مختلف، این کمک را به ما می‌کند که در راستای احیای تمدن اسلامی، از نقاط قوت این تمدن بهره‌مند شویم و با عبرت گرفتن از ضعف‌ها و آسیب‌های آن، بتوانیم برنامه‌ریزی درست و کم‌اشتباهی را برای سامان‌دهی تمدن اسلامی داشته باشیم.) ۴

در ابتدا برای آشنایی هرچه بیشتر با این تمدن لازم است تا با برخی علل و ریشه‌های شکل‌گیری آن آشنا شویم.

نکته: میزان تاثیر پذیری و تاثیر گذاری ما بر تمدن جدید بستگی به آگاهی وهوشیاری ما دارد.

زمینه‌های پیدایش تمدن جدید

۱ــ کلیسا و تعالیم تحریف شده

۶ (تمدن دوم اروپا که به تمدن دورهٔ قرون وسطی مشهور است، با کنار گذاشتن اعتقادات باستانی و بت‌پرستی و روی آوردن به مسیحیت آغاز شد.) ۷ (این تمدن، برای اروپایی که قرن‌ها گرفتار بت‌پرستی بود، یک حرکت رو به جلو محسوب می‌شد. با ظهور این تمدن، مردم بت‌پرست اروپا به یک دین الهی معتقد شدند، بت‌ها و بتخانه‌ها از بین رفت، اتحاد در سرزمین اروپا حاکم شد[1]، بناهای باشکوه مذهبی ساخته شد، کتاب‌هایی در اخلاق،

---

۵. علل و زمینه های پیدایش تمدن جدید اروپا را بنویسید؟

پاسخ: ۱- کلیسا و تعالیم تحریف شده ۲- بهره گیری از تجربیات سایر تمدن ها

۶. تمدن دوم اروپا (قرون وسطی) با چه تحولی آغاز شد؟

۷. پیامد مثبت تمدن دوم (قرون وسطی) برای اروپا چه بود؟

۸. برخی اعتقادات نادرست مسیحیت در قرون وسطی را ذکر کنید؟

۹. نتیجه ی اعتقادات و آیین های نادرست مسیحیت در قرون وسطی را برای مردم ذکر کنید؟

معنویت و فرهنگ نگارش یافت و آثار هنری بزرگی پدید آمد.) ۷

اما از سوی دیگر، مبلغان مسیحی اعتقادات نادرستی را که از نظر خودشان اعتقادات رسمی مسیحیت بود تبلیغ می کردند ۸ (آنان معتقد بودند که آدم در بهشت اولیه مرتکب گناه شده است و این گناه به فرزندان آدم نیز سرایت کرده و هر کسی با گناه اولیه به دنیا می‌آید. بنابراین هر کودکی پس از تولد باید غسل ویژه‌ای (غسل تعمید) داده شود تا از آن گناه پاک گردد. همچنین اعتقاد داشتند که مسیح علیه‌السلام نیز خود را به‌عنوان تاوان گناهان بشریت فدا کرد و به دار آویخته شد.[۱]

اعتراف به گناهان خود در حضور کشیش، آیین دیگری بود که توسط این مبلغین میان مسیحیان رواج یافت. برای این کار اتاق ویژه‌ای در کلیسا ساخته شد که محل اعتراف و توبه‌کردن بود. آنان معتقد بودند که با اعتراف گناهکار در برابر کشیش، توبه‌کننده آمرزیده می‌شود و عفو ابدی را به‌دست می‌آورد.[۲] عبادت و رازونیاز با خدا نیز به روز معینی در هفته و در محل کلیسا و در حضور کشیشان اختصاص یافت.) ۸

۹ (این‌گونه آیین‌ها سبب سست‌شدن ارتباط شخصی و پیوستهٔ انسان با خدا و واسطه قرارگرفتن کشیشان میان خدا و بندگان او گردید. بسیاری از کشیشان در این دوره شروع به فروختن بهشت کردند و در عوضِ بخشش گناه، پول‌های کلان به‌دست آوردند.) ۹

آیین دیگر، ازدواج مسیحی بود.۱۰ (آنان معتقد بودند که پس از ازدواج، امکان جدایی زن و شوهر نیست و پیوندشان باید ابدی باشد.[۳] زن حق مالکیت ندارد و باید نام خانوادگی وی به نام خانوادگی شوهر تغییر یابد. کشیش‌ها حق ازدواج نداشتند و تا آخر عمر باید مجرد می‌ماندند. آنان ازدواج را امری دنیایی و پَست تلقی می کردند) ۱۰

۱۱ (پذیرش عقاید رهبران کلیسا دربارهٔ هر موضوعی، حتی موضوعات علمی، ضروری بود و مخالفت با آن کفر تلقی می‌شد. به عقل و عقلانیت کمتر توجه می‌شد و این اعتقاد وجود داشت که تعقل با ایمان سازگاری ندارد و سبب تزلزل ایمان می‌شود.[۴] از آنجا که رهبران کلیسا نظریات دانشمندان گذشته دربارهٔ زمین، خورشید، ستارگان و مانند آن را پذیرفته بودند، مخالفت با آن نظریات را مخالفت با دین

---

۱۰. دیدگاه کلیسای قرون وسطی درباره ازدواج را بنویسید؟

۱۱. دیدگاه رهبران کلیسا نسبت به عقل و عقلانیت چه بود؟

۱۲. از زمینه‌های پیدایش تمدن جدید اروپا ، بهره‌گیری از تجربیات سایر تمدن ها بود را شرح دهید؟

۱۳. نکته: تمدن اسلامی در اواسط قرون وسطی یعنی قرن هفتم متولد شد و طی دو تا سه قرن شکوفا شد.

مسیح می‌پنداشتند و مانع نشر نظریات جدید می‌شدند.[۱] ۱۱

۹ (این آیین‌ها و اعتقادات و آداب و رسوم ساختهٔ کلیسا به تدریج اروپا را با فساد، عقب‌ماندگی و مشکلات دیگر دست به گریبان کرد). ۹ برخی از رهبران روشنفکر کلیسا و بسیاری از دانشمندان به دنبال چاره برآمدند و برای رسیدن به راه حل مناسب به مطالعه و تحقیق دست زدند.

۲ــ بهره‌گیری از تجربیات سایر تمدن‌ها

۱۲ (حدود قرن هفتم میلادی و در اواسط قرون وسطیٰ، در همسایگی سرزمین اروپا، تمدن اسلامی متولد شد و طی دو تا سه قرن به مرحلهٔ شکوفایی رسید و بر محیط‌های پیرامون خود پرتو افکند. وقتی اندیشمندان و دلسوزان اروپایی آشنایی اندکی با تمدّن مسلمانان پیدا کردند، با شور و شوق فراوان برای تحول در جامعهٔ خود از ثمرات تمدن اسلامی بهره‌برداری نمودند. کتاب‌های دانشمندان مسلمان به سرعت ترجمه شد، علاقه به پژوهش و آزمایش و تجربه افزایش یافت، نقد رهبران کلیسا شروع شد حقوق و قانون مورد توجه واقع گردید و خردورزی در دستور کار قرار گرفت.) ۱۲

۱۴ (مونتگمری وات[۲]، اسلام‌شناس انگلیسی در خصوص تأثیرپذیری تمدن جدید از تمدن اسلامی می‌گوید : «علم و فلسفه اروپا بدون کمک گرفتن از فرهنگ اسلام توسعه نمی‌یافت؛... اسلام نه‌تنها در تولیدات مادی و اختراعات اروپا شریک است، بلکه اروپا را واداشت تا تصویر جدیدی از خود داشته باشد. اما از آنجا که اروپا در حال حاضر علیه اسلام عکس‌العمل نشان می‌دهد، تأثیر مسلمانان [بر تمدن غرب] را بی‌اهمیت جلوه می‌دهد. وظیفه مهم ما اروپاییان این است که این اشتباه را اصلاح کنیم و به مدیون بودن عمیق خودمان به جهان اسلام اعتراف کنیم.»[۳]) ۱۴

۱۵ (ویل دورانت نیز بسیاری از هنرها و فنون برجستهٔ اروپایی همچون معماری، اسلحه‌سازی و ... را مدیون صنعتگران مسلمان می‌داند.[۴]) ۱۵

۱ــ وقتی کپرنیک (۱۵۴۳ــ۱۴۷۳ میلادی)، ستاره‌شناس لهستانی، تصویر جدیدی از منظومهٔ شمسی ارائه نمود و اعلام کرد زمین به دور خورشید می‌چرخد، با مخالفت کلیسا مواجه شد، زیرا کلیسا عقیدهٔ بطلمیوس را دربارهٔ زمین مرکزی پذیرفته بود و آن را مقدس می‌شمرد. حتی لوتر (۱۵۴۶ــ۱۴۸۴ میلادی)، کشیش اصلاح‌طلب آلمانی گفت : «مردم گوش به سخنان ستاره‌شناس تازه‌کاری داده‌اند که می‌خواهد ثابت کند زمین در گردش است، نه آسمان‌ها یا فلک و خورشید و ماه... این دیوانه قصد دارد به کلی، طرح و اساس نجوم را وارونه سازد.» (تاریخ تمدن، ویل دورانت، چاپ اقبال، ج ۲۰، ص ۳۹۶).

خواندن کتاب کپرنیک بارها توسط هیئت داوران وابسته به کلیسا ممنوع اعلام شد. بعدها نیز که گالیله و کپلر به تأیید همین نظر پرداختند، توسط کلیسا محکوم شدند و برای نجات جان خود از مجازات اعدام مجبور به پس‌گرفتن نظر خود گردیدند.

زمینه و علت بروز این اتفاق با آشنایی با تمدن اسلامی و ترجمه کتاب های مسلمانان بود

۱۴. مونتگمری وات ، اسلام شناس انگلیسی ، در خصوص تاثیر پذیری تمدن جدید از تمدن اسلامی چه می گوید؟

۱۵. ویل دورانت در چه چیزی اروپائیان را مدیون مسلمانان می داند؟

۱۶. آثار مثبت تمدن جدید اروپا در حوزه ی علم را نام ببرید و هر کدام را توضیح دهید؟

۱۷. آثار منفی تمدن جدید اروپا در حوزه ی علم را نام ببرید و هر کدام را توضیح دهید؟

۱۸. جدی ترین آسیب مصرف گرایی و مصرف زدگی تمدن جدید را بنویسید؟ نتیجه ی آن چه بود؟

آثار و پیامدهای مثبت و منفی تمدن جدید

برای داوری صحیح و منصفانه در خصوص تمدن جدید ضروری است با برخی آثار این تمدن در حوزه‌های مختلف آشنا شویم :

الف) حوزهٔ علم

■ آثار مثبت

۱۶ (**۱ــ رشد سریع علم :** تولید علم در قرون اخیر جهشی فوق‌العاده داشته است؛ به‌طوری که دوران جدید را می‌توان دوران علم نامید. اختراع صنعت چاپ، کشف الکتریسیته، ساخت ماشین، اختراع وسایل ارتباطی مانند : تلفن، رادیو، تلویزیون و ماهواره، راه‌اندازی شبکه‌های اینترنت، نظریات و کشفیات جدید در علوم مختلف، زندگی در جهان امروز را متحول کرده است.

۲ــ توانایی بهره‌مندی بیشتر از طبیعت : علم و تکنولوژی سبب شد که آدمی بتواند در طبیعت تصرف فوق‌العاده کند و تغییراتی را در آن به وجود آورد. نفت را از اعماق زمین بیرون بکشد، معادن را استخراج کند، کوه‌ها را برای ساختن تونل بشکافد، با سدهای بزرگ آب‌ها را مهار نماید و قدرت و توانایی خود را به رخ طبیعت بکشد.) ۱۶

■ آثار منفی

۱۷ (**۱ــ مصرف‌زدگی :** از زمانی که ماشین‌آلات صنعتی ساخته شد، تولید انبوه نیز آغاز گردید. تولید فراوان گرچه در ابتدا نیازهای طبیعی مردم را رفع می‌کرد، امّا در بسیاری از موارد بیش از نیاز طبیعی بازار بود. به همین جهت کارخانه‌داران با استفاده از جاذبهٔ تبلیغات در مردم، نیازهای کاذب به وجود آوردند تا آنان را به تنوع‌طلبی بکشانند و مصرف‌گرایی را به گونه‌ای سرسام‌آور افزایش دهند تا خودشان به سود بیشتری برسند) ۱۷ (جدی‌ترین آسیب این رویه، تغییر الگوی زندگی و دل‌مشغولی دائمی مردم به کالاهای گوناگونی است که همه روزه وارد بازار می‌گردد و اذهان و افکار را به خود مشغول می‌کند و در نتیجه، انسان را از اساسی‌ترین نیاز خود، یعنی پرورش و تکامل بُعد معنوی و متعالی خویش، غافل می‌سازد) ۱۸

۱۹ (این نتیجهٔ دیدگاه غالب و حاکم در تمدن جدید است که انسان را صرفاً یک موجود زندهٔ طبیعی مانند دیگر موجودات، ولی پیچیده‌تر، می‌داند که همچون سایر موجودات صرفاً نیازهای مادی و طبیعی دارد. از همین جهت است که از توجه به بُعد معنوی و فطرت الهی در این تمدن خبری نیست.) ۱۹

۱۷ (**۲ــ نابودی طبیعت :** افزایش توان علمی بشر و دستیابی وی به ابزارهای نوین، توانایی وی برای

۱۹. تعریف تمدن جدید از انسان را بنویسید؟

(شکل دوم سوال: دلیل بی توجهی به بعد معنوی و فطرت الهی در تمدن جدید چیست؟)

۲۰. هدف از جاذبه تبلیغات و ایجاد نیازهای کاذب در مردم چیست؟ پاسخ : کشاندن مردم به تنوع طلبی و افزایش مصرف گرایی

۲۱. انسان غربی برای رفع نیاز به معنویت مردم دست به چه اقدامی زد؟

۲۲. مسئولیت ما مسلمانان در حوزه علم چیست؟ پاسخ: احیای تمدن اسلامی به وسیله ی آن با یاری گرفتن از توانمندی ذاتی انسان و قدرت مردم و جوانان هوشمند جامعه.

منابع معدنی که نتیجه میلیون‌ها سال فعالیت موجودات بوده، رو به پایان گذاشته، محیط دریاها و اقیانوس‌ها آلوده شده، تعادل ترکیبی گازهای جوّی بر هم خورده، بسیاری از جنگل‌ها از بین رفته و ده‌ها بحران زیست‌محیطی برای انسان به‌وجود آمده است.(۱۷)

(۱۷) ۳ــ *علم‌زدگی:* از حدود قرن هجدهم میلادی به علت پیشرفت‌های گسترده در علم، این احساس پدید آمد که علم تجربی تنها رمز سعادت ملت‌هاست و جامعه‌ای که این راه را بپیماید، کلید خوشبختی را به‌دست آورده است. اما اکنون با گذشت چند قرن و شکست‌های پی‌درپی جوامع غربی در عرصهٔ اخلاق و ظهور بحران‌های اخلاقی در این جوامع، بسیاری دریافتند که علم تجربی نمی‌تواند پاسخگوی همهٔ نیازهای آنان باشد و نمی‌توان سعادت را تنها در این علم جست‌وجو کرد.(۱۷) این نیازِ انسان غربی به معنویت باعث شد برخی افراد و گروه‌ها با هدف کسب مقام و شهرت، مکاتب و فرقه‌هایی را به‌نام مکاتب عرفانی و معنوی ایجاد کنند که اگرچه در ظاهر ادعای پاسخ به نیازهای معنوی بشر را دارند اما به‌دلیل آنکه برآمده از آموزه‌های وحیانی نیستند، نتیجه‌ای جز سردرگمی برای بشر تشنهٔ امروز نداشته‌اند(۲۱)

(۲۱)

نکته ۱: علت به وجود آمدن مکاتب و فرقه های معنوی در غرب ← نیاز به معنویت انسان

نکته ۲ : نتیجه مکاتب عرفانی دست ساز بشر ← سر در گمی بیشتر بشر به دلیل غیر الهی بودن آموزه های این مکاتب

نکته ۳ : نابودی طبیعت معلول ونتیجه ی ← افزایش توان علمی بشر

مسئولیت ما در این حوزه

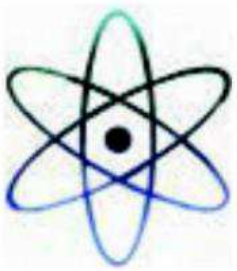
گفتیم آشنایی با آثار مثبت و منفی تمدن جدید، می‌تواند ما را در احیای تمدن اسلامی یاری رساند. شاید در نگاهی ابتدایی، این هدف بزرگ، یعنی احیای تمدن اسلامی، در مقایسه با توان و امکانات موجود، یک بلندپروازی به‌نظر برسد و رسیدن به آن دور از دسترس تلقی شود؛ امّا این یک دریافت سطحی از توانمندی ذاتی انسان و قدرت جوانان و نوجوانان و ناشی از عدم آشنایی با آموزه‌های بیدارکننده اسلام می‌باشد. البته می‌دانیم که دستیابی به این هدف بزرگ و حساس، نیازمند برنامه‌ای است که ما را به آن سطح لازم از توانمندی برساند و قدرت لازم برای ایفای نقش در جهان کنونی را به ما ببخشد.

با توجه به اهمیت این اقدام بزرگ، برنامه‌هایی را پیشنهاد می‌کنیم. این برنامه‌ها را بررسی کنید و تا آنجا که در توان دارید برای عمل کردن به آنها بکوشید.

۲۳. برنامه پیشنهادی برای احیای تمدن اسلامی و ایفای نقش در آن جهت را نام برده و هر مورد را توضیح دهید؟

۲۴. تلاش برای پیشگام شدن در علم و فناوری سبب چه نتیجه ای می شود؟

پاسخ: تقویت پایه های استقلال یک کشور و جلوگیری از تسلط بیگانگان بر کشور

۲۳ (۱ــ *تلاش برای پیشگام شدن در علم و فناوری:* پیشرفت علمی پایه‌های استقلال یک ملت را تقویت می‌کند و مانع تسلط بیگانگان می‌شود.

مقام معظم رهبری در این باره این‌گونه تذکر می‌دهند[۲۵]: «باید علم را که مایهٔ اقتدار ملی است همه جدی بگیرند و دنبال کنند. کشوری که مردم آن از علم بی‌بهره باشند هرگز به حقوق خود دست نخواهد یافت. نمی‌شود علم را از دیگران گدایی کرد. علم درون‌جوش و درون‌زاست. باید استعدادهای یک ملت به‌کار افتد تا یک ملت به معنای حقیقی کلمه، عالم بشود[۱].» ۲۳ ۲۵)

۲۶ (پیشرفت‌های اخیر دانشمندان جوان کشور ما در رشته‌های مختلف علمی، مانند پزشکی و سلول‌های بنیادی، فناوری نانو و هسته‌ای، صنایع نفت، پتروشیمی و سدسازی قدم‌های اولیه‌ای است که باید با همّت بلندتر و عزم قوی‌تر ادامه یابد و همهٔ عرصه‌های دانش را بپیماید.) ۲۶

۲۳ (۲ــ *حضور مؤثر و فعال در جامعهٔ جهانی:* جوامع غربی امروزه به‌دلیل آنکه خوشبختی را تنها در علم تجربی و ابزارهای مادی می‌جستند و در مسیر خود شکست خورده‌اند، به شدت به‌دنبال راه و مکتبی هستند که نجات‌بخش آنان باشد.[۲۷] (پیام اسلام، پیامی مطابق با فطرت انسان‌هاست. هر انسان روشن‌ضمیری که جویای حقیقت باشد، وقتی دعوت قرآن را به عقلانیت، عدالت، دوری از ستمگری و ستم‌پذیری، پاکدامنی، معنویت و تقوا می‌شنود، به‌طور طبیعی جذب آن می‌شود) ۲۳ ۲۷ هر حقیقت‌جویی، وقتی در میان هزاران کتاب، مقاله، فیلم و انواع تبلیغات که علیه پیامبر اکرم ﷺ کرده‌اند، به سیمای واقعی آن حضرت می‌رسد او را به بزرگی روح می‌ستاید. بنابراین، لازم است ما این پیام رهایی‌بخش را با همان شیوه‌هایی که رسول خدا به دیگران رساند در جهان تبلیغ کنیم و به دیگران برسانیم.[۲]

۲۳ (۳ــ *ترسیم چهرهٔ عقلانی و منطقی دین اسلام:* میان یک پیام و روش تبلیغ آن باید تناسب منطقی و معقول برقرار باشد. حق را نمی‌توان با روش‌های نادرست به دیگران رساند. دین اسلام یک دین منطقی و استدلالی است و هر آموزه و حکم آن براساس حکمت الهی تنظیم شده است. چنین دینی را نمی‌توان با تعصب‌های جاهلانه یا با روش‌های فریب‌کارانه تبلیغ کرد و نظر مردم را به سوی آن جلب نمود.) ۲۳

۲۵. مقام معظم رهبری درباره تلاش برای پیشگام شدن در علم و فناوری چه تذکری می دهد؟

۲۶. چند نمونه از پیشرفت های علمی کشور را نام ببرید؟

۲۷. پیام اسلام چگونه پیامی است؟

۲۸. کدام موضوعات، نمونه ای از عوامل جذب طبیعی افراد به دین آسمانی اسلام است؟

۲۹. آیه ی « ادْعُ إِلَی سَبِیلِ رَبِّکَ بِالْحِکْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُم بِالَّتِی هِیَ أَحْسَنُ » به کدام یک از برنامه های پیشنهادی در تحقق جامعه و تمدن آرمانی اسلام اشاره دارد؟ پاسخ: ترسیم چهره ی منطقی و عقلانی دین اسلام

۳۰. آثار مثبت تمدن جدید اروپا را در حوزه ی عدل و قسط را نام ببرید و هر کدام را توضیح دهید؟

تدبّر در قرآن

اُدعُ اِلیٰ سَبیلِ رَبِّکَ — به راه پروردگارت دعوت کن

بِالحِکمَةِ وَ المَوعِظَةِ الحَسَنَةِ — با دانش استوار و اندرز نیکو

وَ جادِلهُم بِالَّتی هِیَ اَحسَنُ...[1] — و با آنان به شیوه‌ای که نیکوتر است، مجادله نما...

با تدبیر در آیهٔ شریفه، روش‌های صحیح دعوت را استخراج کنید :

روش اول : بهره مندی از حکمت و استدلال در هنگام دعوت .

روش دوم : استفاده از موعظه حسنه و اندرز نیکو.

روش سوم: استفاده از جدال احسن و بهتر ، هنگام بحث و مناظره.

ب) حوزهٔ عدل و قسط

■ آثار مثبت

۳۰ (۱ــ *توجه به قانون* : پس از گذر از قرون وسطیٰ و شکل‌گیری دورهٔ جدید، توجه گسترده‌ای در کشورهای اروپایی به حقوق، قانون، ساختار حکومت و دولت پدید آمد که (۳۱ عموماً عکس‌العملی در برابر حاکمیت نامطلوب کلیسا در قرون وسطیٰ بود.) آگاهی به قانون و حقوق که ابتدا با ترجمهٔ آثار اسلامی اتفاق افتاد، فوایدی برای تمدن جدید داشت. (۳۱ مردم با حقوق خود در مقابل دولت‌ها و در رابطهٔ با یکدیگر آشنا شدند و به تدوین قوانین حقوقی پرداختند و برای حفظ آنها سازمان‌هایی تأسیس کردند. حق کارگر، حق کودک، حق تعلیم و تربیت، حق داشتن شغل، حقوق متقابل زن و مرد و حق مردم در مقابل دولت به رسمیت شناخته شد.) ۳۲

۲ــ *مشارکت مردم در تشکیل حکومت* : حق تعیین سرنوشت و دخالت مردم در امور خود، گام مثبت دیگری بود که در تمدن جدید برداشته شد و (۳۳ باعث شد برخی حکومت‌های استبدادی و موروثی حاکم بر کشورهای اروپایی از صحنه خارج شوند.) ۳۳ ۳۰

۳۱. توجه به قانون در تمدن جدید واکنش در برابر چه عاملی بود؟

■ آثار منفی

۳۲. فواید توجه به قانون در تمدن جدید را بنویسید. مثال بزنید؟

۳۴ (۱ــ *ظهور ظلم فراگیر و پدیدهٔ استعمار* : (۳۵ تولید انبوه کالا و نیاز به بازار کشورهای دیگر، احتیاج به منابع طبیعی دیگر کشورها و نیز روحیهٔ فزون‌خواهی حاکمان غربی سبب شد که سرمایه‌داران و قدرتمندان غربی، کشورهای دیگر را، به خصوص در آسیا و آفریقا هدف قرار دهند و به بهانهٔ استعمار (یعنی آباد کردن)، بسیاری از این کشورها را تصرف کنند و ذخایر باارزش و گران‌قیمت آنها را، از آثار باستانی و کتاب‌های خطی گرفته تا جواهرات و منابع طبیعی و معدنی، به کشور خود ببرند و برای آن ملت‌ها فقر و نیازمندی را

---

۳۳. اقدام مثبت تمدن جدید در مشارکت مردم در تشکیل حکومت سبب چه نتایجی شد؟

۳۴. آثار منفی تمدن جدید در حوزه عدل و قسط را بنویسید و هر کدام را توضیح دهید؟

۳۵. چه عواملی موجب شد تا حاکمان غربی کشورهای آسیا و آفریقا را هدف قرار دهند؟

۳۶. منظور از دوره استعمار چیست؟

۳۷. منظور از استعمار نو چیست ؟

منظور از حقوق بشر در تمدن جدید

۳۵ ۳۴ بر جا گذارند.) ۳۶ (دورهٔ استعمار که دورهٔ غارت علنی ثروت ملت‌ها بود و تا اواخر قرن بیستم ادامه داشت، یکی از سیاه‌ترین دوران‌های زندگی انسان روی کرهٔ‌زمین است. در ابتدای همین دوره میلیون‌ها آفریقایی از این قاره ربوده شدند و به مالکیت اروپاییان و آمریکایی‌ها درآمدند و به عنوان برده در مزرعه‌ها، کارخانه‌ها و معادن به کارهای طاقت‌فرسا وادار شدند.) [۱] ۳۶ تمدن جدید نشان داد که اگر حقوقی برای کودکان و زنان و مردان قائل است، منظورش فقط مردان و زنان و کودکانی هستند که از نژاد آنان باشند وگرنه زنان و مردان و کودکان سیاه یا سرخ‌پوست برای آنان هیچ اهمیتی ندارد.

۳۷ (با بیداری ملت‌ها، مبارزه با استعمارگران نیز از اواخر قرن نوزدهم آغاز شد.[۲]

سرانجام دولت‌های غربی، از استعمار علنی کشورها دست برداشتند و حاکمان و نظامیان خود را خارج کردند. امّا شیوهٔ دیگری برای تسلط بر این کشورها در پیش گرفتند که «استعمار نو[۳]» نام گرفت. برخی محققان بر این باورند ثروتی که در دورهٔ استعمار از کشورهای استعمارزده به کشورهای استعمارگر منتقل شد، آن‌قدر زیاد بود که پایه‌های اصلی قدرت اقتصادی غرب را به‌وجود آورد.

۳۴ (***۲ــ افزایش فاصلهٔ میان انسان‌های فقیر و غنی در جهان*** : شکل‌گیری نظام‌های سیاسی جدید، بر پایهٔ قدرت سرمایه‌داران و نفع‌طلبی فزاینده آنان بود. صاحبان سرمایه و صنعت، منابع طبیعی اکثر نقاط جهان را به بهایی بسیار اندک خریدند و یا با قدرت نظامی خود تاراج کردند و کالاهای خود را با قیمت‌هایی بسیار سنگین به مردم همان سرزمین‌ها فروختند. بدین ترتیب، بخش کوچکی از جهان روزبه‌روز غنی‌تر شد ولی بخش اعظم آن در فقر و تنگدستی فرورفت.) ۳۴

مسئولیت ما در این حوزه

۳۹ (***۱ــ مبارزه با ستمگران و تقویت فرهنگ جهاد و شهادت و صبر*** : یکی از رسالت‌های اصلی انبیا ۴۰ (مبارزه با ظلم و برقراری عدل و گسترش حق و حقیقت بوده است.) هر ۴۰ چند که بسیاری از مردم

۳۸. به اعتقاد برخی محققان، پایه های اصلی قدرت اقتصادی غرب از کجاست؟

پاسخ: ثروت هایی که این کشورها از استعمار کشورهای استعمار زده به دست آوردند.

۳۹. مسئولیت های ما در تمدن جدید در حوزه عدل و قسط را بنویسید و هر کدام را توضیح دهید؟

۴۰. یکی از رسالت‌های اصلی انبیا کدام است؟

۴۱. بر اساس سخن امام خمینی ما در برخورد با بیگانگان چه چیزی را باید اصل و سیاست خود قرار دهیم؟

۴۲. بر اساس قرآن کریم، دشمنان تا چه زمانی از مبارزه و ستیز با ما دست بر نمی‌دارند؟

پاسخ: تا زمانی که ما از دین مان بر گردیم.

همواره گروهی از اهل باطل هستند که نه‌تنها زیر بار حق نمی‌روند، بلکه سد راه حق‌جویی می‌شوند، زیرا گسترش عدالت منافع آنها را تهدید می‌کند. این گروه‌ها تا همه را تابع خود نکنند و یوغ اسارت بر گردن دیگران نیفکنند، آرام نمی‌گیرند) ۳۹

امام‌خمینی ﷺ می‌فرمایند :

«نکتهٔ مهمی که همهٔ ما باید به آن توجه کنیم و آن را اصل و اساس سیاست خود با بیگانگان قرار دهیم،(این است که دشمنان ما و جهان‌خواران تا کی و تا کجا ما را تحمل می‌کنند و تا چه مرزی استقلال و آزادی ما را قبول دارند. به یقین، آنان مرزی جز عدول از همه هویت‌ها و ارزش‌های معنوی و الهی‌مان نمی‌شناسند) ۴۱ به گفتهٔ قرآن کریم [دشمنان] هرگز دست از مقاتله و ستیز با شما برنمی‌دارند مگر اینکه شما را از دینتان برگردانند.[۱] ما چه بخواهیم و چه نخواهیم صهیونیست‌ها، آمریکا و شوروی در تعقیب ما خواهند بود تا هویت دینی و شرافت مکتبی‌مان را لکه‌دار نمایند.»[۲]

۳۹ (بدین‌ترتیب، اگر واقع‌بینانه نگاه کنیم، درمی‌یابیم که دعوت به حق و عدالت را نباید منحصر به صحبت و شعار کنیم، بلکه برای تحقق سخن حق باید برنامه‌ریزی کرد، قیام نمود و شرایطی فراهم کرد تا موانع حق و حق‌پرستی از جامعهٔ خود و جهان زدوده شود؛ این مهم میسر نمی‌شود مگر با تلاش و پشتکار، جهاد و آمادگی برای شهادت در راه خدا و تحمل همهٔ سختی‌های این راه که همان راه حق و حقیقت است.) ۳۹

۳۹ (۲ــ *استحکام بخشیدن به نظام اسلامی :* استحکام و اقتدار نظام حکومتی یک کشور مهم‌ترین عامل برای حضور کارآمد در میان افکار عمومی جهان است. یک کشور ضعیف، به‌طور طبیعی منزوی می‌شود و همراه و همدلی در دنیا نمی‌یابد.(استحکام پایه‌های اقتصادی و تلاش برای کاهش فقر، توسعهٔ عدالت در همهٔ ابعاد، تقویت اتحاد ملّی، انسجام اسلامی و مشارکت عمومی و عمل به وظیفهٔ مقدس امر به معروف و نهی از منکر از مهم‌ترین عوامل استحکام نظام اسلامی است.) ۳۹

۴۴

ج) حوزهٔ خانواده

۴۵ (نگاه مادی تمدن جدید به انسان به‌ویژه در حوزهٔ روابط زن و مرد) بیشترین آسیب‌ها را به نهاد خانواده وارد کرده است؛ برخی از آسیب‌ها عبارت اند از :

۴۶ (۱ــ *فروپاشی نهاد خانواده :* در غرب قدیم، مانند همه سرزمین‌های دیگر، علاوه بر خانوادهٔ

---

۴۳. مهمترین عامل برای حضور کارآمد در میان افکار عمومی جهان کدام است؟ پاسخ: استحکام و اقتدار نظام حکومتی

۴۴. مهمترین عوامل استحکام نظام اسلامی کدام است؟

۴۵. وارد شدن بیشترین آسیب ها به خانواده ها توسط تمدن جدید، معلول و نتیجه ی چه چیزی است؟

۴۶. آثار و پیامدهای منفی تمدن جدید اروپا در حوزه خانواده را بنویسید. و هر کدام را توضیح دهید.

۴۷. منظور از خانواده ی هسته ای و خانواده ی گسترده چیست؟

۴۷ (خانواده هسته‌ای که مرکب از پدر، مادر و فرزندان است، خانوادهٔ گسترده هم، که شامل اقوام و خویشان ۴۷) می‌شد، نمود فراوان داشت. اما در خلال دو نسل گذشته نه‌تنها خانوادهٔ گسترده متلاشی شد، خانوادهٔ هسته‌ای نیز، به‌تدریج از هم گسیخته گردید. بر این پدیده‌ها باید این واقعیت را نیز افزود (۴۶ که امروزه شمار فزاینده‌ای از کودکان در غرب، در خانواده‌ها یا خانه‌هایی بزرگ می‌شوند که پدر یا مادر در آن حاضر نیست و آن یکی هم که حاضر است چون نمی‌تواند یک تنه وظیفهٔ پدر و مادر را توأمان ایفا کند غالباً از زیر بار مسئولیتی که پدرها و مادرها در خانواده‌های اصیل برای انتقال دادن ارزش‌های اخلاقی به جوانان برعهده داشته‌اند شانه خالی می‌کند). ۴۶ همین امر باعث شده است که فقط در کشور انگلیس ۹ میلیون نفر تنها زندگی کنند، به‌گونه‌ای که دولت این کشور ناچار شده وزارت‌خانه‌ای به‌نام وزارت تنهایی ایجاد کند.[۱]

۴۶ (۲ــ *بی‌بند و باری جنسی*: امروزه بی‌بندوباری جنسی آن‌چنان در غرب رواج یافته است که بسیاری از مردم به این نتیجه رسیده‌اند که توان اصلاح و مبارزه با آن را ندارند.[۲] از این‌رو، به‌ناچار در پی آن برآمده‌اند که ضوابط و معیارهای اخلاقی را تغییر دهند. به عنوان مثال، در میان غربیان جدید، دیگر هیچ‌گونه ضابطه و معیار مذهبی یا اخلاقی که منشأ الهی داشته باشد، معنا ندارد.) ۴۶[۳]

۴۶ (۳ــ *استفاده ابزاری از زنان*: ۵۰ استفادهٔ ابزاری از زنان برای تبلیغ کالاهای سرمایه‌داران، تشویق آنان به پوشیدن لباس‌های نامناسب و تحریک‌کننده، عادی شدن روابط نامشروع میان زنان و مردان در برخی کشورها، و تجارت گستردهٔ زنان به عنوان کالای جنسی روی دیگر تمدن جدید است) ۵۰ اگر لایهٔ ظاهری و سطحی موقعیت زن در دنیای امروز، که بسیار زیبا و خوش‌منظر آراسته شده، کنار رود و باطن آن آشکار گردد، خواهیم دید که سودآوری تجارت فحشا در حال ربودن گوی سبقت از تجارت مواد مخدر و اسلحه است.) ۴۶

اگر بُعد معنوی و الهی انسان دارای اهمیت و جایگاهی در تمدن جدید بود، و اگر به زنان آن‌گونه که دین اسلام بها می‌دهد، بها و شخصیت داده می‌شد، حتماً وضع دیگری در تولید فیلم‌ها، رمان‌ها، و تصاویر تبلیغاتی حاکم می‌شد.

۴۸. چرا برخی دولت ها ناچار به ایجاد وزارتخانه تنهایی شدند؟ پاسخ: تک سرپرستی فرزندان و عدم توانایی آن سرپرست در انجام وظایف پدر و مادری ، منجر به این شد که فرزندان خودشان زندگی شان را شکل دهند همین امر موجب شد که ۹ میلیون نفر تنها در انگلیس باشد که برای آنها ناچار به ایجاد وزارتخانه تنهایی شدند.

۴۹. چرا امروزه در غرب ضوابط و معیارهای اخلاقی تغییر یافته اند؟

پاسخ: به دلیل رواج بسیار زیاد بی بند و باری جنسی و عدم توان مردم در اصلاح این وضع.

۵۰. نمونه هایی از استفاده ابزاری زنان در تمدن جدید را بنویسید؟

۵۱. علت این وضع فساد و بی بند و باری های اخلاقی در فیلم ها ،تصاویر و رمان های غرب چیست؟

پاسخ: ۱. بی اهمیتی بعد معنوی و الهی انسان در تمدن جدید ۲. پایین آوردن ارزش زن در سطح یک کالا و وسیله

۵۲. مسئولیت ما در تمدن جدید در حوزه خانواده را بنویسید دلیل آن را ذکر کنید.

۵۳. وقتی حضرت ابراهیم و حضرت اسماعیل (ع) خانه کعبه را بنا نمودند و بنای جامعه ی توحیدی را گذاشتند چه دعایی کردند؟ پاسخ: دعا برای خود، هچنین از خدا خواست تا ذرّیه و نوادگانی به او بدهد که ادامه دهنده راه توحید و اسلام باشد

مسئولیت ما در این حوزه

۵۲ (***تلاش در جهت تحکیم بنیان خانواده :*** خانواده کانون رشد فضیلت‌ها و محل تربیت نسل‌های توانمند و با همّت است. تحکیم این بنیان سبب رشد فضائل اخلاقی در جامعه، کاهش فساد و حضور انسان‌های با فضیلت و کارآمد می گردد و اگر بنیان خانواده سست شود فساد گسترش می‌یابد و نسل‌هایی که از قوت و قدرت روحی کافی برخوردار نیستند مسئولیت‌های اجتماعی را برعهده می‌گیرند) ۵۲

وقتی حضرت ابراهیم و حضرت اسماعیل علیهما السلام پایه‌های خانهٔ کعبه را بالا بردند و بنای یک جامعهٔ توحیدی را گذاشتند، نه تنها برای خود دعا کردند بلکه از خداوند خواستند ذرّیّه و نوادگانی به آنان عطا کند که ادامه‌دهندهٔ راه توحید و اسلام باشند.[۱]

برداشت

متن زیر را بخوانید و به سؤال پایانی آن پاسخ دهید :

پس از دورهٔ طولانیِ موسیقیِ کلاسیک در غرب که بیشتر به مسائل اجتماعی، فلسفی و دینی می‌پرداخت، امروزه، غرب با یک موسیقی بسیار عامیانه و مبتذل مواجه است که بیان احوال نفسانی نسل جدید است. این موسیقی در چند دههٔ اخیر با ریتم‌های شدیداً افسارگسیخته و اجراهای فوق‌العاده پرسروصدا ظهور کرده است و غرایز حیوانی را در آدمی برمی‌انگیزد. حداقل سخنی که می‌شود دربارهٔ این نوع موسیقی‌ها گفت این است که این موسیقی‌ها نه از تسلیم در مقابل خداوند مایه گرفته، نه به سلامت و آرامش نفس کمک می کند، نه مانند برخی موسیقی‌های قرن نوزده و بیست در خدمت تلاش و مبارزه و اصلاح نظام اجتماعی است و نه اجراکنندگان و ستارگان این موسیقی‌ها اسوه‌های معنوی و عفّت اخلاقی هستند. تنها فایدهٔ آن تخریب روح و روان کسانی است که به دامن آنها پناه برده‌اند!

امّا متفکران دلسوز و دردمند غربی تصریح کرده‌اند که این رفتارهای هیجان‌انگیز برخاسته از پیامدهای تمدن جدید است که نابسامانی فکری، پوچ‌گرایی و بی‌تکیه‌گاهی را برای بسیاری از جوانان به ارمغان آورده است. این رفتارها نشان‌دهندهٔ بی‌محتوایی زندگی ماشینی و بی‌معنایی آن، غفلت از خداوند و خلاصه محروم بودن جامعهٔ غربی از یک تفکر عمیق و درست عقلی نسبت به هستی، انسان و خداست. همین از دست رفتن معنای زندگی برای بسیاری از جوان‌ها است که آنها را به بیراههٔ لذت‌های آنی جسمانی از طریق روابط جنسی یا استفاده از مواد مخدر و قرص‌های روان‌گردان و یا گاهی خشونت

۱ــ سوره بقره، آیه ۱۲۸ (رَبَّنا وَاجعَلنا مُسلِمَینِ لَکَ وَ مِن ذُرِّیَّتِنا اُمَّةً مُسلِمَةً لَکَ وَ اَرِنا مَناسِکَنا وَ تُب عَلَینا اِنَّکَ اَنتَ التَّوّابُ الرَّحیمُ).